

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1847

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1093

Kitap Adı : Laiklik

Alt Başlık : Tanrı ve Din Sapması

Book Title : Secularism

Subtitle : A Deviation of God and Religion

ISBN : 978-625-8724-49-3

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724493

Yazar | Author: Faysal Hacımustafaoğlu

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 142 (xvi + 126)

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - İslam | HRAB İslam

BISAC: RELO37000 - İslam | RELO37000 Religion / İslam / General

THEMA: QRAM - İslam: Düşünce, tartışma, savunma | İslam: thought & debate

LC Classification: BP173.65 - İslam - Modernizm ve Laiklik | İslam - Modernism and Secularism

DEWEY: 297.261 - İslam ve Laiklik | İslam and Secularism

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 12.1 - Karşılaştırmalı Din ve Felsefe | Comparative Religion and Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 12.1.203 - İslam ve Modernite | İslam and Modernity

Scopus Subject Areas: 1201 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Hacımustafaoğlu, Faysal. *Laiklik: Tanrı ve Din Sapması*.

Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Laiklik

Tanrı ve Din Sapması

Faysal HACIMUSTAFAOĞLU

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Faysal HACIMUSTAFAOĞLU

1966 yılında, Trabzon'un Çaykara İlçesi, Ataköy beldesinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da yaptı. Çaykara İmam Hatip Lisesinde başlayan lise öğrenimini Trabzon İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1984 yılında girdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 1989 yılında mezun oldu. Uzun yıllar babasından medrese eğitimi aldı. Evli ve üç çocuk babası olan Faysal Hacimustafaoğlu Halen Ankara'da ikamet ediyor.

He was born in 1966 in Ataköy town, Çaykara district of Trabzon. He completed his primary and secondary education in Ankara. He started his high school education in Çaykara Imam Hatip High School and completed his high school education in Trabzon Imam Hatip High School. In 1984, he entered Ankara University Faculty of Theology and graduated in 1989. He received madrasah education from his father for many years. Faysal Hacimustafaoğlu, who is married and has three children, still resides in Ankara.

Kitap Hakkında

Laiklik

Tanrı ve Din Sapması

Bu eser, modern dönemde özellikle İslam dünyasında yaygınlık kazanan laiklik ve sekülerlik anlayışlarını, Tanrı ve din tasavvurunda meydana getirdiği dönüşümler bağlamında eleştirel bir perspektifle incelemektedir. Çalışmanın temel iddiası, laik-seküler ideolojilerin yalnızca siyasal ve toplumsal alanı değil, aynı zamanda inanç biçimlerini, Tanrı algısını ve dini yaşama pratiklerini de derinden dönüştürdüğüdür. Yazar, bu dönüşümü “Tanrı ve din sapması” kavramı etrafında tartışarak, modern ideolojilerin Tanrı’yı kamusal hayattan sürgün eden, dini ise bireysel ve işlevsiz bir alana hapseden yönlerine dikkat çekmektedir.

Eserde, Batı kaynaklı ideolojilerin tarihsel gelişimi ile İslam düşüncesinin tevhid merkezli Tanrı anlayışı karşılaştırılmakta; özellikle laikliğin, Tanrı’yı otorite ve hükümler alanının dışına iterek beşerî ideolojileri fiilen kutsallaştırdığı savunulmaktadır. Bu durumun, Müslüman birey ve toplumlarda zihinsel bir parçalanmaya, inanç-amel bütünlüğünün zedelenmesine ve dinin hayatı dönüştürücü gücünün zayıflamasına yol açtığı ileri sürülmektedir.

Yazar, eleştirilerini yalnızca teorik düzlemde bırakmayarak, modern Müslüman kimliğin yaşadığı çelişkileri, tarihsel hafıza kaybını ve taklitçilik sorununu da kapsamlı biçimde tartışır. Laik-seküler söylemlerin, İslam medeniyetinin kavramsal ve ahlaki mirasını gölgelediği; buna karşılık İslam ilim geleneğinin, çağdaş sorunlara kendi iç dinamikleriyle cevap üretebilecek bir yeterliliğe sahip olduğu vurgulanır. Sonuç olarak eser, sahih bir Tanrı ve din tasavvurunun ancak vahiy merkezli bir bilinçle yeniden inşa edilebileceğini savunan bütüncül ve polemik yönü güçlü bir düşünsel çağrı niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Laiklik; Sekülerlik; Tanrı Tasavvuru; İslam Düşüncesi; Modern İdeolojiler

About the Book

Secularism

A Deviation of God and Religion

This book offers a critical examination of secularism and laicism as modern ideological frameworks and analyzes their transformative effects on the conception of God and religion, particularly within the Islamic world. The central argument of the study is that secular ideologies do not merely reorganize political and social structures, but also profoundly reshape religious belief, the understanding of God, and the lived experience of faith. The author conceptualizes this process as a “deviation of God and religion,” emphasizing how modern ideologies marginalize divine authority and reduce religion to a private, functionally limited sphere.

Through a comparative approach, the work contrasts Western secular thought with the Islamic tradition’s theocentric and revelation-based understanding of God. It argues that secularism effectively displaces divine sovereignty and replaces it with human-centered ideologies that assume quasi-sacred status. According to the author, this shift results in a fragmented religious consciousness among Muslims, weakening the coherence between belief and practice and undermining religion’s capacity to shape ethical, social, and political life.

Beyond theoretical critique, the book explores the existential and historical consequences of secularization for contemporary Muslim identity. Issues such as the loss of civilizational memory, intellectual dependency, and uncritical imitation of Western paradigms are analyzed as symptoms of a deeper epistemological rupture. The author maintains that Islamic intellectual and moral heritage possesses the conceptual resources necessary to address modern challenges without reliance on externally imposed ideological frameworks.

In conclusion, the work calls for the reestablishment of an authentic understanding of God and religion grounded in revelation and the Islamic scholarly tradition. It presents a comprehensive and polemical critique of secular modernity while offering a normative vision aimed at restoring the integrative role of faith in both individual and collective life.

Keywords: Secularism, Laicism, Concept of God, Islamic Thought, Modern Ideologies

Türk milleti asli gayesini hatırlayacak, hatırlamalı...
Zira İslam'ın izzet ve merhamet yüzü asırlarca
onun kurduğu devletlerde şavkıdı...
Bu gayeye hasımlık yapanlar, milletin kendilerini elleri
patlarcasına alkışlayacağını zannededursunlar.
Anadolu irfanı her ihaneti gömdüğü gibi onları da
ideolojilerini de çok yakında gömecek...
Bu zamanda ölmek istemeyişim ondandır,
o zamana yetişmek isteyişimden!

İTHAF

Gerçeklik ve sahtelik ne kadar iç içe, girift!

Dirilerin ölüleri bile sömürdüğü bir kalabalığın içerisinde evliya kim, şeytan kim? Ayırmak kabil değil. Oysa ben en ince sahtekârlıkları bile insanların mimiklerinde yakalardım. Şimdi-lerde kendi duygularımın sahiciliğinden bile emin olamıyorum. Kendimin sahte ağlayışlarını bile gerçeğinden ayırt etmekte zorlanırken, kalabalıkların yüzüne bakarak, yapmacıkla sahiciliği ayırabilmem muhale yakın...

Kimseye bir neslin coşkulu hedeflerini dayatmaya veya akıl vermeye niyetim yok. Yazıyorum, çünkü duygularımı aktarabileceğim, ruhumu sükûna erdirecek sözcükleri arıyorum. Bilmiyorum, belki boşta kalmış biri okur da özlemlerimi anlar, belki de hiç kimse okumaz veya okusa da anlamaz... Olsun, ansızın gelen ve rahatıma saldırıp duran duygulardan kurtulup vazifemi yaptığımı zannederek, huzurla camdan dışarı bakabileceğim ya. Belki o da yeter.

Nasılsa herkes her şeyi biliyor, herkes herkese akıl verip yol gösterebiliyor. Tanrıya bile akıl vermeye yeltenenler var.

Aslına bakarsanız; insanların tanrıçıklar yaratıp önünde secdeye yattığı bir çağa ikna edici bir söz söylemek için ne mecalim ne isteğim var...

Bir tarafım; bu kendi kötülüğünü doğurmuş kalabalıklara bu-laşma diyor...

Diğer tarafım; sende, pak bir fitrat aydınlığına doğup mecrasını değiştirerek çöplüğe akan bu insan nehrinde bir damlasın diyor...

Tuhaf! Birçok şeyi anlamakta zorluk çeken ben; her gün, sil baştan dünyaya mağlup olanların, “ahireti satın alma” fikrine mesafeli olmalarını anlayabiliyorum. Onlar, özlemini çektiğim

her şeyle, bir köşede ölümü beklemeye bıraktıkları bu “eski kafalı” adamı, beni anlayabilirler mi? Bunu bilmiyorum...

Eski kafalı; kafası kendisinden ayrılıp garba seyahate çıkmış “yeni kafalıların” bir yakıştırması mıydı?

Bütün hayallerini geri çekmiş birisi olsaydım, anlaşılmak bakımından daha şanslı olurum herhalde. İnsan, bir yere ait olmak hususunda gösterdiği inadı bir zamana ait kalmak içinde devam ettirdiğinde kopukluklar başlıyor anlaşılan...

Kim bilir? Belki de eski adamların hırçın inadı, akıp giden zamanla ilgili değildir, belki de zamanın içerisinde kaybolup giden edebe, töreye duydukları özlemdir geçmişe ait kalma istekleri...

Bırakın edebi töreyi bu zamana taşıma arzumu, inanın bana; mecalim olsaydı kaldırım taşlarını bile sırtlanıp getirirdim bugüne...

Sanırım ben, epeyce bir Yobazım!

Neden insanlar geçmişte kalmışlığımla tuhaf bulur bunu da anlayamıyorum. Sanki zamanın berisine geçemeyen yalnız benim;

Yan yatmış koskoca bir medeniyet “Müslümanlarında büyük gayretleri” ile maziye gömülmüş, zamanın ardına sürülen bu medeniyetten arda kalanlar, yakasından paçasından sürüklenip hırpalanmış,

Dini ilkeler, gelenek, töre; zamanın bu kıyasına geçememiş,

Ağyar ile takas edilmiş inançlar, fikirler, yaşamlar...

Ve asırlık kutsallar, ideoloji panayırlarında satılmış...

Topyekûn bir tarih sirkte seyirlik...

Turist gibi dolaşılıyor eski adamlar/kadınlar kendi memleketlerinde...

Oysa kazanmak için ölmüşüz savaş meydanlarında. Kazanmışız da. Sonra, yenilmişiz her nasılsa...

Ve kaybetmişiz. Kaybedenler böyle hisseder demek ki; her şey var da, hiçbir şey yok gibi! Mahcubiyet düşer yüzüne kaybedenin ve nice sonra utancın ağırlığını taşıyamaz olur...

Şimdi, ben geçmişte kalsam kime zarar? Bugüne dönsem kime yarar?

Ne eski adamlar bugünden memnun, ne bugünün çocukları dünden. Herkes ve her şey birbirine ağyar; insan, urba, sofrâ, zaman, mekân, yazı, söz.

Bir tek suratlar aynı. Fakat siretler cins cins...

Hatırlıyorum; çok şeyimiz yoktu, olanlar da eskiydi; kilimle-
rimiz, urbalarımız, tahta duvarlarımız, tabaklarımız...

Hâsılı kelam noksandık birçok şeyde...

Fakat muazzam zengindik edepte, törede, şükürde...

Eksikliklerimize bakıp ağlaşmazdık.

Noksanlıklarımız da bize aitti şükürlerimiz de...

Nenemin eski entarilerinden kesilmiş, kırk yama seccadele-
rimiz vardı. Secdeliği ve ayaklığı yıpranmış renk renk, pırüpak
seccadeler. Uçan seccadeler diyorduk onlara. Çünkü bu seccade-
lerin, üzerinde namaza duranları meleklerle götürdüğünü söyle-
mişti babam...

Ekmek kırıntılarını kuş yavruları gibi toplardık döküldükleri
yerden, basmazdık onlara. Ekmek rızıktı ve Rızkın sahibi Allah...

Allah diye başlayan cümlelere herkes kulak kesilirdi. Hatta
bir keresinde babam; ezan okunurken kurdun, kuşun, börtü bö-
ceğin durup dinlediğini söylemişti. Çakallar bile susarmış ezan
okunurken. Öyle derdi babam...

Öyle bir edep, kabulleniş ve teslim oluş yüklü Allah deyişi
vardı ki babamın; bir kez dahi başaramadım onun dediği gibi,
kusursuz bir teslimiyetle Allah demeyi...

Hep bir lafzın telaffuzundan ibaret kaldı Allah deyişlerim...

Babamın teslimiyeti ve benimki bir mi?

Huzuru kalple evet diyemiyorum, engeller var. Sanki tanırım-
sı bir şeyler girmiş yaratana aramıza...

Bugün benim yahut tanış olduğum veyahut uzaktan bildiğim
kaç kişinin Allah inancında Kur'an'dan izler var diye yokluyo-

rum hafızamı. Zamanı ve mekânı akıtıp geçiriyorum zihnimden;
kocaman bir hiç!

Dehşetli bir karanlık köreltiyor umutlarımı.

Muazzam bir yılgnlık çöküyor üzerime; susuyorum ve vazge-
çiyorum sormaktan...

Ve zaman ileriki nesillere aktarmaya hazırlanırken ayartıl-
mışlıklarımızı; dönmek için belki bir şansımız daha vardır diye
umut etmekle yetiniyorum sadece...

Sanırım bu umutla, korkularımı aldatıp yazdım bu kitabı;
sadece bir kez babam gibi bütün hücrelerimi secdeye yatırarak
Allah diyebilmek için.

Allah...

Bu kitabı, ömrünü sahih İslam'ın anlaşılmasına adanmış mer-
hum ve mağfur, babam Ali Kemal Hacımustafaoğlu'nun aziz ha-
tirasına ithaf ediyorum.

ÖN SÖZ

İnanç köklerinin uzandığı tarihsel derinliği, izzet, vakar ve onurla tıka basa doldurulmuş çağların heybetli Müslümanlarını unutmış olmak ve bütün bu unuttuklarımızın bugünkü bizi doğurduğunu düşünmek hem tarifsiz bir acı veriyor hem de öfkemi katlıyor.

İman yalpalamasının dehşet verici sonuçlarına bakıyor, Müslümanların bu kadar hızlı bir şekilde nasıl değiştirilip dönüştürülebildiğini anlamaya çalışıyorum.

Bu hastalıklı durum; hatırlamamak, unutmak, hafızası silinmek gibi insani bir durum değil; İslam medeniyetinin ilim mirasına ve tecrübe köklerine hasım, ekseriyeti batı kaynaklı beşerî ideolojiler, Müslümanları esir almış, çevirip duruyor çemberinde...

Bu yüzden; İnsanı ve insanlık değerlerini yorgun kılan tanrısız ideolojiler kurtarıcı gibi göründü gözümüze. Böylece vahyi ve vahiyle terbiye edilmiş aklı terk edip, ne kadar gereksizlik ve din dışılık varsa hepsini cem ettik yaşamlarımızda.

Aklın istikamet aldığı yerden doğar ideolojiler. Akıl yüzümüzün Batı'ya dönük olmasındandır. Fikirlerimizi batının yönlendirmesi ve düşüncelerimizin bu ideolojiler tarafından hizalandırılması.

İdeolojilerle zapturapt altına alınmış zihinlerin, bu ideolojilerden bağımsız, göksel hakikatlere uygun ilkeleri yaşama hâkim kılması öyle düşünüldüğü kadar kolay değildir.

Teolojik sapkınlıklar her an tetiktedirler ve kendini var edebilecek ideolojik tezleri beklerler. Anlamalarını yaşamın içerisinde bulurlar ve mahiyetleri ancak bu ilişki ile ortaya çıkar. En saf ve rafine kötülüğün temsilcisi Batının, sömürge dönemi boyunca tarih sahnesine yığınlar halinde saçtığı ışık görmemiş

kötülükleri geleceğe taşımak için ortaya koyduğu direnç, kutsallaştırılmış ideolojilerin bu tiksindirici doğasındandır. Batılı ideolojilerin asli gayesi; gücün tek sahibi olan Tanrı'yı sürgün edip bütün gücü kendi bünyesinde cem etmektir. Bu sebepten Batının rahminde döllenmiş bu ideolojiler, son ve değişmeyecek doğrular olarak insanlığın önüne sürüldü...

Bakışlarımızı nereye döndürsek her yerde bu ideolojilerin soldurduğu ilahi ilkelerin, çağımız Müslümanlarına küskün ve bezgin bakan gözleri var. Elimizde kalan; üşümüş taş sütunlarda yükselen, geçmişin anılarının taşıyıcısı, ecdat yadigârı şaheserler. Önceden sahip olup sonradan kaybettiğimiz kadim değerlerin cisimleşmiş halleri, bugün iktisada tevîl edilmiş turistik mekânlar. Sanırım o yüzden diken üstünde duruyorlar yaşamlarımızda. Sadece geçmişin görsel anılarını canlandırdıkları için ruhlarımızı ısıtmıyor, üşütüyorlar. Büyük bir şevkle peşi sıra koştuğumuz hayvani tarafımız, sahibi olduğumuz bu yüksek değerleri bize unutturdu.

Sanki bütün Müslümanlar unutkanlık marazına müptela yahut tüm varlıklarıyla uykuya dalmışlar.

Derin bir uyku; düş bile görmüyorlar...

Daha fenası korkuyorlar ve onlarsız (batılı ideolojilersiz, batılı kurumlarsız) var olamayacaklarını sanıyorlar. İktisadi hayatın faizsiz olamayacağına, devletin dinî referanslarla yasama yapması halinde ayakta kalamayacağına inanıyorlar. Bu yüzden başkaldırmayı düşünmedikleri gibi, başkaldırının hayalini bile kuramıyorlar.

Hâlbuki bir çağın insanı için muhal olan şey, gelecek çağın insanı için sıradan bir gerçeklikten ibaret olabilir. Bugün sızlanarak teslim olduğumuz batılı ideolojilere başkaldırmayı hayal bile etseydik; biz başaramazsak bile en azından gelecek nesillere bir yol açabilirdik.

Lakin!

Öyle bir yaşam sürüp gidiyor ki İslam coğrafyasında; sanki herkes tutkuyla inanıyor da hiç kimse neye inandığını bilmiyor...

Bilinçsiz, gayesiz, çırılçıplak bir imanın nasılda sonuçsuz kaldığına şahitlik ediyor bu çağ... Böylece bir Müslüman'dan çok daha az "bir şey" olmaktan öteye geçemiyoruz bir türlü...

Batılı ideolojilerin surları ile çevrilmiş düşüncelerimiz geçmişte bir yerlerde azametli uygarlıklar kurduğumuzu hatırlamamıza bile imkân vermiyor.

Kendi barakasının efendisi olmak yerine getir götür işleri yapan adaleli hizmetkârlar gibiyiz.

Ezik bir ruh halini, sür git devam ettiriyoruz.

Bizi biz yapan, güçlü kılan ne varsa unut diyorlar, azat kabul etmez fikir köleleri gibi unutuluyoruz; Tanrı buyruklarını, ilim mirasını, töreyi...

Oysa unutmak yaşamamış olmaktır, bir saat öncesini unuttuğunu, sadece anı hatırlayabildiğini hayal et; ben vardım diyebilir misin?

Geçmişini unutanlar fanus da yem bekleyen balıklar gibidir; sadece yem beklerler... Onların ölümleri de yaşamları gibi kimin olduğu belirsiz bir elin attığı yeme ilişiktir...

Yaşamlarımız İslam'dan nasipsizliğimizi bezgin bir tonda usulca mırıldanırken, dillerimiz entelektüel bir edayla gayesizce haykırıyor; Ben Müslümanım!

En kararlı hasımların dahi güç yetiremeyeceği sonuçlara yol açan iki şedit düşman esir almış yaşamlarımızı.

Gayesizlik ve iddiasızlık...

Gayesini İslam'ın gayesi ile tevhit edememiş, sadece "şen şakrak, neşe içinde" yaşamaya odaklanmış Müslümanlar.

Hâlbuki iman etmek; kendi rızanla boyun eğmek, tüm süfli emellerden asaletli bir vazgeçiş, dahası ve en mühimi, bütün imanlıların aynı düşe dalması değil midir?

Öyleyse nedir bu boyun eğdiğimizizin buyrukları hilafına sürüp giden yaşamlarımız?

Ya boyun eğdiğimizi tanımıyoruz, ya da boyun eğmeyi bilmiyoruz!

Noksanlığımızın şahikası bu olabilir mi?

Dine, erdeme, etiğe, tarihe kulak tıkayıp bedenlerimizi mesut etmeye odaklanmış batılı ideolojilere kulak kabartmak, teslim olmak; bu bir yıkım...

Muhakkaktır ki; yüzünü hakka dönmeyen hiçbir güç ilelebet mesut edemez insanı ve mesut olamayan insan büyük bir hınçla yıkar sadece taş sütunlarda yükseleni...